

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת בלק י"ד תמוז ה'תשע"ג | גליון 560

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

כח זכות אבות

"וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבָלְעָם מִה עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים" (כב, כח).
דרשו חז"ל (מדרש רבה כ, ד), שהאתון אמרה לבלעם למה אתה רוצה לאבד אומה שחוגגת שלשה רגלים. ויש להבין, וכי זו המעלה היחידה שיש לעם ישראל, שהם חוגגים ג' רגלים, הרי יש לעם ישראל עוד הרבה מצוות חשובות שנוהגות מידי יום ביומו ומידי שבת בשבתו, ולא רק ג' פעמים בשנה?

כשמתבוננים אנו במהלך קיומו של עם ישראל רואים דבר פלא, שהרי כמה אומות קמו ונפלו, אומות ועמים שהיו חזקים ובעלי משמעות יותר מעם ישראל, וכולם כלו בעשן ואבדו בתהום הנשייה, אך עם ישראל חי וקיים זה אלפי שנים. מה סוד כח הקיום של עם ישראל?
אלא, לעם ישראל יש יסודות שאין לאף אומה, לעם ישראל יש שורשים חזקים שאין לאף עם - והם האבות והאמהות הקדושים, שהם בנו יסודות חזקים ושורשים עמוקים לעם ישראל. זה סוד הכח של עם ישראל, זכות אבות, וכנגד זה שום כח שבעולם לא יכול לעמוד.

בלעם רצה שיהיה לו כח נגד עם ישראל שבאמצעותו יוכל לקלל, הוא רצה להזכיר שגם לו ולגויים גם יש זכות אבות. שהרי הגויים באים מישמעאל ועשו, שגם להם יש זכות אבות, של אברהם ויצחק. לכן בלעם הקריב פר ואיל בכל מזבח, ולא הקריב כבשים שגם מהם מביאים קרבנות. כיון שהפר מרמוז על אברהם אבינו, כפי שנאמר (בראשית יח, ז) "וְאֵל הַבָּקָר רִצָּן אַבְרָהָם". האיל מרמז על יצחק, שהוא אילו של יצחק. ואילו הכבשים הם כנגד יעקב אבינו, כמו שרבקה אימנו רמזה ליעקב אבינו שיקח שני כבשים, שהם סוד שני כבשים של קרבן עולה. וכן מצאנו, שעיקר רכושו של יעקב אבינו, בא לו מהכבשים שעבד

בהם אצל לבן חמיו. לכן בלעם הקריב דווקא פר ואיל, לרמוז שיש לגויים זכות אבות של אברהם ויצחק, והם יעמדו כמשקל נגד 'זכות אבות' של בני ישראל. והקפיד להקריב קרבנות לפני קללותיו, משום שידע שבלי זה, לא יועילו כלום כל קללותיו. משום כך האתון אמרה לבלעם, למה אתה רוצה לאבד אומה שחוגגת שלשה רגלים, כי כידוע, בחג הסוכות מקריבים שבעים קרבנות, כנגד שבעים אומות העולם. ביום הראשון מקריבים י"ג קרבנות, וביום השני י"ב וכך הקרבנות פוחתים והולכים בכל יום מימי החג, כדי להתיש ולהמעיט את כח האומות בעוה"ז. וקשה, למה רק בחג הסוכות מקריבים שבעים קרבנות ולא בחג הפסח או חג השבועות. אלא מובא בטור (או"ח סי' תיז), שהג פסח כנגד אברהם אבינו, כמו שכתוב (בראשית יח, י) "לְוַשִׁי וְעֵשָׂי יָגוּת" - מצות. חג שבועות כנגד יצחק אבינו, שתקיעת שופר של מתן תורה הייתה מאילו של יצחק, וחג הסוכות כנגד יעקב אבינו, שיעקב עשה למקנהו סוכות. בפסח ושבועות אי אפשר לבקש ולהקריב קרבנות להתיש כח הגויים, כיון שיש להם זכות של אברהם ויצחק. אך בסוכות שהוא חג שכנגד יעקב אבינו ואין לגויים בו כל אחיזה, לכן דווקא בו מקריבים את השבעים קרבנות.

בלעם רצה לעקור את עם ישראל שחוגגים ג' רגלים, כיון שהרגלים הם כנגד האבות הקדושים, שזה יסוד הכח של עם ישראל הכח של זכות אבות. ולכן הזכירה זאת האתון יותר משאר הדברים שעם ישראל עושים. שאמנם לגויים יש זכות של שתי אבות, אך לעם ישראל יש זכות שלוש אבות, ועל כך נאמר (קהלת ד, יב) "וְהַחַיִּים הַמְּשַׁלְשׁ לֹא בְמִהְרָה יִנָּתֵק!" כי כח זכותו של יעקב אבינו הוא העיקרי והחשוב, שהוא בחיר שבאבות, ולכן הקדימו הקב"ה ואמר (ויקרא יד, כג) "וְיִזְכְּרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר".

דברי הימים

רעידת אדמה בארץ ישראל

יא בתמוז ה'תרפ"ז

בי"א בתמוז ה'תרפ"ז (1927) בשעה שלישית אחר חצות היום, התרחשה רעידת אדמה בארץ ישראל, בעוצמה של 6.2 בסולם ריכטר. מוקד הרעש היה באזור יריחו, אך היא הורגשה אף בירושלים ובכל כפרי הסביבה. באותה עת שהה הגאון רבי יעקב חיים סופר זצוק"ל בעל ה'כף החיים' בחדר עליון של בית הכנסת 'שושנים לדוד'. בית כנסת זה נבנה בשכונת בית ישראל, ונקרא על שמו של הרב שהתחיל בבנייתו רבי דוד בן מאיר סלימאן מעתוק, דודו של ה'בן איש חי'.

כל הנוכחים נתקפו בפחד ובהלה והחלו בורחים מהמבנה, כשהם צועקים לעבר רבי יעקב חיים לעזוב את המקום, אך רבי יעקב חיים לא יצא ועמד בנחת, עד שדאג שכל הנוכחים בפרט הילדים יצאו מהבנין. רק לאחר שהיה בטוח שהבניין ריק יצא גם הוא. בדיוק באותו הרגע הזדעזע חלק מהבניין והתמוטט.

וכך כתב בספרו 'כף החיים' (סי' תקע"ז) 'בירושלים עיה"ק ת"ו אין גוזרין תענית ציבור על הרעש ומפולת, כי לא הזיק מפולת בירושלים. ובשנת ה'תרפ"ז י"א לחודש תמוז, היה רעש גדול בירושל"ו ובכל סביבותיה, ונהרסו כמה כתלים ומהם נתרועעו. והיה ניסים ונפלאות שלא נפקד אחד בירושלים ת"ו, רק בכפרים נעשה הריסות גדולות ומתו כמה עכו"ם, וה' שמר ישראל והיה פלא בעיני הרואים, והאמינו בה' גם ההולכים ע"פ הטבע והעידו כי יד ה' עשתה זאת'.

עוד מסופר, כי באותה רעידת אדמה, מייד עם תחילת הרעש נעמד במקומו רבי דוד בהר"ן זצוק"ל מגדולי ירושלים, הניח את כובעו על ראשו וברך 'שפחו וגבורתך קזלא עולם'. בעוד כולם נסו מקולות הרעש כדי להציל נפשם.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לצפות בשיעור דרך האתר של הישיבה בכתובת: WWW.HARAVPINTO.COM
לקבלת הגליון והמייל היומי של אדמו"ר עט"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א: info@shoovaisrael.com
ניתן להקדש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת יקירכם.

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
21:05	20:30	19:12	ירושלים
21:02	20:32	19:29	ת"א אשדוד
21:03	20:34	19:21	חיפה
21:00	20:30	19:25	ב"ש

איש ואשה שזכו

איך פתחיהם מכוונים זה כנגד זה

"וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכך לשבטיו ויהי עליו רוח אלקים" (כד, ב). "ותהי עליו" על מי שרתה רוח אלוקים? כתוב בזהר הקדוש (ח"ג רב, ב) על ישראל שרתה השכינה, להגן עליהם שלא יוכל לקללם. ביאר המאור ושמש' על דרך הרמז, עיקר עבודת השם יתברך, שכל אחד יהיה דרכו בקדושה לפתוח פתח לעצמו, ולא לעשות מצוות אנשים מלומדה. כלומר שלא יעבוד האדם את בוראו באופן המחקה את האחרים, לעשות כמעשיהם ותנועותיהם של רבו או חברו. לא זו הדרך, אלא כל אחד יפתח לו פתח בקדושה בפני עצמו. וזה הכוונה במה שפירש רש"י "ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה", שאף אחד לא הסתכל בדרך שהלך חברו, אלא כל אחד פתח המכוון רק לעצמו, לכן "ותהי עליו רוח אלקים" שרתה עליהם השכינה.

אחת מדרכי היצר, לעורר את תשומת ליבו של האדם, לראות ולבחון מה קורה בביתו של האחר. לרוב, יצייר היצר בעיני האדם שחיו של השני טובים יותר, ומעוררי קנאה. באופן זה בא האדם להשוות את בן הזוג לבן הזוג של קרובו, ומתמקד במעלותיו, ועיניו טוחו מראות את החסרונות ואת מכלול התמונה. ההשוואה גורמת לאדם להתמרמר על חלקו ומזל, ומביאה רפיון במעשיו וברגשותיו בתוך הבית. תוצאות מעשיו לא תאחרנה להגיע, ויצדיקו את הרגשתו השלילית.

בחשיבות עניין זה מדרוך רבי אליהו הכהן מאיזמיר זצוק"ל בספרו 'שבט מוסר' (פרק ט"ו) 'בני, הוי זהיר כשתבוא בבית חברך, אל תרים עיניך לראות בכלי ביתו, ולא בשום דבר שבבית. וכל שכן שלא תסתכל בפני אשתו ובנותיו'. אל לו לאדם לבחון את אשר אצל חברו, אך גם יזהר לא לגרום לחברו לבחון את אשר לו. ממשך רבי אליהו הכהן בלשונו הרכה וכותב 'בני, אל תשבח אשתך בפני חברך, וכל שכן בחברת אנשים, פן יבואו לשנאות נשותיהם... ואל תשבח עצמך בפני אשתו, במדות טובות שיש בך, שמא תבוא למאוס בבעלה...'

זו דרך ה' בהנהגה בתוך הבית בין איש לאשתו, שלא יסתכלו האיש או האשה בביתם של אחרים כדי לראות מה הם קיבלו, ולהשוותו עם אשר להם, ומנגד, אף לא יספרו לאחרים ממעלות ומשבח בן זוגם. אלא, שכל אחד יהיה סמוך ובטוח בחלקו שהוא החלק המגיע לו מאת ה' יתברך, ודבר זה הוא הטוב ביותר עבורו. רק כך יוכל האדם לחוש כלפי אשתו בדרך שמצינו בזהר הקדוש (ח"א מט) 'דא היא דלא ישתכח כוותיה, דא היא יקרא דביתא, כולהו נשין גביה כקופא בפני בני נשא'. [זו היא שלא ימצא כמותה, וזו היא יקר הבית, וכל הנשים לגביה כקוף בפני בני אנשים].

זה השבח ששבח בלעם את עם ישראל 'ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה', שאינם מביטים ובוחנים האחד באוהלו של השני, ולכל אחד פתח המכוון אך ורק עבורו ועבור משפחתו, ומיילא "ותהי עליו רוח אלקים" - בבית כזה ראוי שתשרה בו השכינה.

יודע דעת עליון

"ויקרא ה' אל בלעם וישם דבר בפיו" (כג, יז), אמרו חז"ל (סנהדרין קה): 'רבי אליעזר אומר, מלאך שם בפיו, רבי יונתן אומר, חכה שם בפיו'. מוקשה הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו 'מאור עיניים' (שם), יש לדקדק, מאחר שאין כחו של בלעם אלא לכוון את הרגע שהקדוש ברוך הוא כועס בו, שנאמר (כד, יז) "וידע דעת עליון", והקדוש ברוך הוא עשה צדקה עם ישראל שבאותם הימים לא זעם. אם כן, למה הוצרך לתת חכה בפיו כדי שייסכר פיו ולא יקלל, ינחנו ויקלל, מאחר שאין בדבריו ממש, כיון שלא זעם ה' באותם ימים. או מקשה, כיון שנתן חכה בפיו שלא יפתח פיו בקללה, למה הוצרך הקב"ה שלא לזעום כל אותם הימים?

ומורי ז"ל פירש, שהן אמת שכל אותם קללות שקלל בלעם עתידין היו לבוא על ישראל. ואילו לא נתן חכה לתוך פיו והיה מקללם, אף על פי שלא היו באים אותם קללות באמת מכחו, כיון שלא זעם הקדוש ברוך הוא. מכל מקום היה נמשך חילול השם, שיאמרו הדורות הבאים, שקללתו עשתה רושם, ומחמתו באו הקללות האלה. לכך נתן בפיו חכה, כדי שלא יוכל לקללם כלל, וידעו שלא בא מחמת בלעם שום נזק וקללה לעם ישראל.

ברמאות

תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו (כג, יז)

חז"ל אומרים (סנהדרין י): ששלשה מלכים וארבע הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים, ירבעם אחאב ומונשה. וארבע הדיוטות, בלעם ודואג ואחיתופל וגיחזי. יש להבין, הרי חז"ל פותחים ואומרים ש'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', חוץ משלשה מלכים וארבע הדיוטות, וכיון שחז"ל מדברים על בני ישראל, אם כן מה מקומו של בלעם הגוי כאן בין בני ישראל שאין להם חלק לעולם הבא? מבאר בעל 'באר שבע' (סנהדרין, שם) שחז"ל רצו ללמדנו, שלמרות שבלעם ברח את עצמו 'תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו', הרי שלא נתקיימה ברכתו שברך את עצמו, ולבסוף נקבע חלקו עם אלו שאין להם חלק לעולם הבא.

ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתיך והנה ברכתך בך (כג, יא)

מבאר הגאון המופלא רבי אברהם קוריאט זצ"ל בספרו 'ברית אבות', ידוע שחכמי ישראל היו בודקים בשמות, ובפרט התנא רבי מאיר היה בודק בשמות האנשים שהיה נפגש איתם (יומא פג), ולפי תוכן שמם היה יודע את איכותם ומהות מעשיהם. לכן חרה אפו של בלק בבלעם, ואמר לו, סבור הייתי שחכם אתה ויודע ומכיר הנך בשמות, והרי "בלק" הוא אותיות "לקב", ובטוח הייתי שתבין שכל מהותי הוא "לקב" את ישראל וזה חפצי ורצוני, ואם כן מדוע "ברכת בך"?

מה טבו אהליך יעקב משפנתידך ישראל (פד, ה)

אמרו חז"ל (סנהדרין קה): 'מברכותי של אותו רשע ידע אתה מה היה

בליבו לקללם'. והנה, איזו קללה יכולה להיות טמונה בברכת "מה טבו אהליך יעקב", הלא אין לך ברכה גדולה מזו? פירש הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א, אמרו חז"ל שבית המקדש נקרא משכן, כיון שנתמשכן המקדש בשתי חורבנות בשביל עוונותיהם של ישראל. ורצה הקב"ה לכלות את חמתו בעצים ואבנים, ולא בבני ישראל. ובשביל שחמל ה' על עמו, לכן החריב את מקדשו והעלאו באש. הוא אשר 'ברך' בלעם את בני ישראל, "מה טבו אהליך יעקב", כמה טוב יהיה אם אהלי יעקב - המשכן, יישאר לעד ולנצח נצחים ולא ייחרב, כיון שאז "משפנתידך ישראל", הקב"ה לא ייקח את בית המקדש כמשכון עבור חטאי בני ישראל, אלא עם ישראל בעצמם יהיו המשכון בעד עוונותיהם. ואכן, אין לך קללה גדולה מזו.

מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (כג, כה)

דרשו חז"ל (מ"ד כ, יד) רמזה לו האתון, אתה מבקש לעקור אומה שחוגגת שלשה רגלים. מדוע האתון רמזה לו דווקא על מצוות חגיגת הרגלים, הלא יש עוד מצוות נוספות שאותם בקש רשע זה לעקור? מבאר הגר"א מוילנא זצוק"ל, אמרו חז"ל שכאשר בקש בלעם מהקב"ה לעקור את בני ישראל, אמר הקב"ה לבלעם, ומי יקיים את תורתך? ענה בלעם שהוא יקיים את מצוות התורה במקום בני ישראל. על כך השיבתו האתון, רשע שכמותך, כיצד תקיים את המצוות במקום בני ישראל, הרי את מצוות שלושת הרגלים אינך יכול לקיים, שהרי הנך חיגר וסומא באחת מעיניך, ומי שאינו יכול ללכת ברגליו פטור ממצוות עליה לרגל, והסומא אינו יכול לקיים את מצוות הראיה...

בְּחֵלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ

"וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהִשְׁבַּתִּי אִתְּכֶם דְּבַר" (כב.ח). פירש רש"י 'שאין רוח הקודש שורה על בלעם אלא בחלום הלילה'. הדרך לקבלת דבר ה' יכולה לבוא גם באמצעות חלום, כמו שכתוב (במדבר יב, ו) **"בְּחֵלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ"**. ואמרו חז"ל (ברכות נז, א), **'חלום, אחד משישים נבואה'**, וכן אמרו (בר"ד פ"י), **'נובלות נבואה חלום'**, דהיינו, כשם שפרי שנבל טרם זמנו ולא בשל כל צרכו, כך החלום היא נבואה שלא הבשילה כל צרכה. אם כן, כיצד צריך אדם להתייחס בימינו לחלומותיו? אמרו חז"ל (ברכות נה, א) **'שאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו'**, וכן אמרו (סנהדרין ל, א) **'דברי חלומות אין מעלין ואין מורידין'**, וכן אמרו (ברכות נה, א) **'אין חלום בלא דברים בטלים'**. הרי לנו שהחלום יכול להיות מושפע מדברים רבים, ולא בהכרח שיש ללמוד ממנו הלכה למעשה.

דין מעניין לימדנו חז"ל (סנהדרין ל, א), שאדם שנפטר וקודם פטירתו הטמין מעות של צדקה, ובנו ידע שמעות של צדקה ביד אביו אך אינו מוצאם. בא אליו אביו בחלום ואמר לו 'המעות שהנך מחפש, נמצאות במקום פלוני וכך וכך מנינים ושל צדקה הם'. הלך הבן ומצא את המעות באותו מקום ובמנין שאמר לו אביו. **אינו חייב להעבירן לצדקה**, שדברי חלומות אינן מעלין ואינן מורידין. וכן נפסק להלכה בשו"ע (חו"מ רנה, סעי' ט). הרי לנו שאין פוסקים בדיני ממונות על פי דבר החלום, למרות שניכר שיש בחלום דברי אמת.

אך יש הסוברים (שו"ת יהודה יעלה ח"א יו"ד סיר"כ) שאם נאמר לאדם בחלום על מאכל מסוים שהוא אסור באכילה מדאורייתא, צריך להחמיר ולא לאוכלו, כיוון שרק בדיני ממונות נאמר שדברי חלומות אין מעלין ואין מורידין, ומעמידים את הממון על חזקתו. אך בעניני איסור והתר, ספק איסורא לחומרא, ולכן יש להחמיר בזה. אך יש החולקים בזה (כן משמע בדת הר"ן בסנהדרין ל, ע"א), שגם בדיני איסור והתר אומרים שדברי חלומות אין מעלין ואין מורידין, ואין צריך לחשוש לדבר החלום.

מענין לציין, שיש חיבור מיוחד שנתחבר על ידי שאלות חלום, והוא ספרו של רבי יעקב מנורוויש **מבעלי התוספות**, שכתב ספר שלם בשם **'שו"ת מן השמים'**, שבו שאל מן השמים שיפתרו את ספקותיו בהלכה.

פניני דברי יאשיהו

תַּמַּת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל

אדם חי את חיייו כמצוות אנשים מלומדה, יום ורודף יום, שנה רודפת שנה. אולם, אם אדם לא מגיע למצב שביכולתו לשנות את כל המציאות שלו, אם אדם חושב ומרגיש שהוא לא מסוגל לכפוף את רצונו ולעשות שינוי בעצמו ובמהות שלו, הוא חי את חיייו בטעות איזומה.

ה'אור החיים' הקדוש מספר, שפעם אחת בא אליו אדם, ואמר לו שבאחת ההזדמנויות, הוא שמע את דרשות של ה'אור החיים' והוא התחזק מאוד מהדברים, עד כדי כך שהחליט לחזור בתשובה. אך יש לו בקשה אחת, שהאור החיים יתפלל עליו שהוא ימות באותו לילה, שילך לישון ולא יקום בבוקר.

תמה ה'אור החיים' לבקשתו המוזרה וביקש לדעת מדוע הוא מבקש כן. ענה לו אותו יהודי, כי הוא לא מסוגל לשנות את עצמו! הוא יודע את האמת שצריך לחזור בתשובה ולקיים מצוות, אך קשה לו לשנות את עצמו. ולכן הוא רוצה למות... אמר לו ה'אור החיים', 'שוטה, כבר קדם אותך בלעם הרשע, שאמר **"תַּמַּת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל"** (כג, י), דהיינו, שהוא רוצה למות מתוך תשובה וישרות, אבל לשנות את עצמו, לחיות חיים ישרים, לא רק למות מות ישרים - את זה הוא לא מסוגל!'.
 (בספר 'פניני דברי יאשיהו' עמ' 102)

הגאון הקדוש רבי אלחנן בונים ווסרמן זצוק"ל הי"ד - י"א בתמוז ה'תש"א

מה יעשו על מנת לקדם את פני הרעה, אמר להם רבי אלחנן 'עלינו להתכונן כפי שהתכונן יעקב אבינו למפגש עם אחיו עשיו. ראשית, יש לארגן עצרות **'תפילה'**, ולעסוק גם ב'**דורות**' - סיים ואמר - ה' יעזור ול'**מלחמה**' לא נצטרך... ואכן, כל אנשי הקהילה התכנסו לעצרות תפילה שאורגנו בעיר. אף ב'**דורות**' עסקו, ובעל חנות בדים בעיר מצא לנכון להעניק למפקד המשטרה גליל בד משי יקר ביותר ללא כל תשלום, בשם הקהילה היהודית כהוקרה על השמירה המעולה הסובבת את העיר. הדבר פעל את פעולתו, ותגבורת של שוטרים נשלחה למקום, והדפה את הפורעים מלהכנס אל העיר, כך שכפי דבריו של רבי אלחנן לא נזקקו כלל ל'**מלחמה**'...
 (בספר 'פניני דברי יאשיהו' עמ' 102)

ב"א בתמוז ה'תש"א (1941), הובלו רבי אלחנן יחד עם תלמידי הישיבה ושני בניו נפתלי וצבי-יהודה אל הטבח. אף שיכול היה להמלט מצפראני הנאצים, שהרי כבר דרכה רגלו על אדמת ארה"ב, בכל זאת החליט לחזור אל תלמידיו, מתוך רגש אחריות שלא הניחו להותירם לבדם בעת קשה ללא מורה ומנהיג. עד ראייה שהיה נוכח במקום סיפר את דבריו שנאמרו בסילודין לתלמידיו 'במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב בתשובה שלמה ומיד במקום... **האש היוקדת את גופותינו, היא האש שתחזור ותיקים מחדש את בית ישראל**, הי"ד.
 (בספר 'פניני דברי יאשיהו' עמ' 102)

הגאון הקדוש רבי אלחנן בונים ווסרמן זצוק"ל נולד לאביו רבי נפתלי ביינוש, בעיר בירז שבליטא בשנת תרל"ה (1875). רבי אלחנן היה מגדולי הרבנים באירופה בין מלחמות העולם. בהיותו בגיל 32, הגיע לעיירה ראדין ולמד ב'**כולל קדשים**' הידוע של ה'**חפץ חיים**'. מסופר, כי במהלך נדודיו, הגיע רבי אלחנן אל אחת הערים על מנת להקים בה ישיבה, באותה העיר כיהן רב תלמיד חכם גדול. תושבי העיר שנהנו מזויו של רבי אלחנן, נטשו את רב העיר ובאו לחסות בצלו. משהבחין בכך רבי אלחנן, ארז את מטלטליו ועזב את העיר יחד עם תלמידי הישיבה, על אף שהשקיע מזמנו ומכספו להשתקע במקום, ביכר את הטלטלה על פני פגיעה בכבודו של איש. משהגיע רבי אלחנן לברנוביץ' שבפולין, נטל על שכמו את הנהגת ישיבת **'אוהל תורה'** שנוסדה י"ד שנים קודם לכן, תחת השפעתו, גדלה הישיבה והייתה לאחת הישיבות הגדולות בתקופה ההיא בליטא.

בתקופה טרם פרוץ מלחמת העולם השנייה, המלחמה הממשמת לבוא הורגשה בעיירות שבסביבות העיר ברנוביץ'. גויי המקום חשו כאילו הותרה הרצועה, ובצעו פוגרומים אכזריים ביהודי המקום. אנשי העיר ברנוביץ' שחששו שמא יתפשטו הפוגרומים ויגיעו עד אליהם, פנו לרבי אלחנן בשאלה,
 (בספר 'פניני דברי יאשיהו' עמ' 102)

מאמר החכם

אָפֶס קָצְהוּ תְּרָאָה - הבא להתנכל לחלק מעם ישראל ל'**קצוהו**' - **תְּרָאָה** יש סיכוי שיראה בהצלחתו, **וְכַלּוֹ לֹא תְּרָאָה** - אך לעקור את כלל ישראל **'כּלוֹ'** - **לֹא תְּרָאָה** - לא יצלה בידו כלל (בעל ברוך טעם)

בִּי לֹא נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל - פֶּרֶק א'

הקשה, ואכן נגלה להם שוב בעל החולמות ואמר 'איש כזה לא תמצאו בארצות אלו, אף לא בארץ ישראל, כי אם בארץ מעבר לנהר הסמבטיון, אמנם לא ניתן לעבור את הנהר בימות החול, כי גועש הוא ורועש, ואבניו מושלכים מקרקעיתו, וכל ספינה שתעבור בו בימים אלו תשבר ותשקע'. זולת יום השבת אז ינוח הנהר וישקוט. רק בארץ זו תוכלו למצוא איש אלוקים בעל מופת שיצילכם'. בחלומם, ביקשו הצדיקים שיעשה להם נס, ולא יצטרכו לחלל את השבת בעבור כך. אך נענו 'אמנם בקשתכם ראויה, אך אין אתם ראויים שישתנו סדרי בראשית בעבורכם...' דבר החלום התפרסם בערי אשכנז, כל רבני הערים ותלמידי החכמים, ביקשו לבחור את האיש הראוי לעבור את נהר הסמבטיון. באותו הדור חי איש צדיק וחסיד, תלמיד חכם מופלג הנקרא **רבי מאיר ש"ץ החזן**, שמתחת ידו יצא **פיוט האקדמות'** אותו נוהגים יהודי אשכנז לומר בחג השבועות. בהסכמה מלאה, נתנו עיניהם כל גדולי הדור לבחור בו ברבי מאיר להיות להם לשליח. במסירות נפש הסכים רבי מאיר לדבר, הוא נפרד מבני ביתו ומאנשי עירו לעולמים והניח גט לאשתו, שכן מפאת פיקוח נפש הותר לו לחלל את השבת ולעבור את הנהר השוצף, אך ורק בהליכתו, אך לא בחזרתו. שלושה מתלמידי החכמים, ליוו אותו עד הנהר והמתינו עימו עד ערב שבת. הזמן דחק בהם, שמונה ימים בלבד עמדו לרשותם, טרם כלות השנה אשר קבע להם הקיסר.

מראה המים הגועשים בנהר הסמבטיון, והאבנים המושלכים מתוכו בקול רעש גדול, הרתינו את המשלחת שליוותה את רבי מאיר בשליחותו. אולם רבי מאיר לא שם ליבו לכך, ראשו היה טרוד בכך שיאלץ הוא לחלל את השבת... ערב שבת הגיע, החמה נטתה לערוב והחלה שוקעת אט אט. ופתאום, באחת, נחו מימי הנהר ודממו. עלה רבי מאיר לספינה שהיתה מוכנה מבעוד מועד, ואמר לתלמידי החכמים שליוו אותו 'רעי וידידי, המתינו לי כאן בעבר זה של הנהר, למה נחלל כולנו את השבת, די כי אשים נפשי בכפי, כי יתכן שישקלוני אנשי הארץ ההיא, בראותם אותי מחלל את השבת' הסכימו עימו, ונפרדו ממנו לשלום.

מימי הנהר היו רגועים ושלוים, וספינתו של רבי מאיר הפליגה בנחת עד לעבר השני של הנהר, היהודים הצדיקים היושבים בעברו של הנהר, לא האמינו למראה עיניהם. לא רבים היו העוברים את נהר הסמבטיון, ועד כה רק גויים חצו אותו. ואילו כעת הבחינו ביהודי בעל הדרת פנים, השט בספינה בעיצומה של השבת הקדושה. הבחין רבי מאיר במבטם המשתאה, ומיד קרא 'אחי ורעי, יש בידי אגרת מאחיכם היהודים שבעבר הנהר', אך היהודים לא שעו לקריאתו, תפסוהו מיד והניחוהו ממשמר על עוון חילול שבת...

דמותו המאיימת של הכומר נראתה ברחוב היהודים בוורמזיא. השמועה על המצאותו של הכומר, הבריחה את היהודים לבתיהם, ולא בכדי. ידוע היה כי הכומר בקי בחכמת הכישוף, די אם היה נוגע במצחו או סותר באפו של מאן דהו, ומיד היה תש כוחו של הלה, עד שהיה נופח את נשמתו בו ביום. הדבר ארע בשנת ד'תשס"א (1001), באותה תקופה התפשטה בארצות אשכנז, חכמת הכישוף ומעשה האובות והידעוניהם. ואותו כומר שלמד את החכמה הזו היה חכם להרע. שש מאות ששים ושלושה יהודים הלכו לעולמם, בעקבות מפגשם עם הכומר המכשף. כשראו היהודים שעוד ידו של הכומר נטויה, שלחו משלחת אל הקיסר, תינו בפניו את צרתם, והתחננו לבקש את עזרתו. קרא הקיסר לכומר בעוד היהודים נמצאים לפניו, וביקש לשמוע את פשר הדבר. היתמם הכומר ואמר 'וכי מה עשיתי? הלא רק נגעתי באצבעי בהם'. באומרו כן, נגע במצחם של שלושה יהודים מבני המשלחת, להראות שמעשיו תמימים.

כששבו אותם יהודים לביתם, לא ארכו השעות ונפחו את נשמתם. נזעקו היהודים בשנית אל הקיסר וקראו 'אם בני מוות אנחנו, המיתנו אתה, ולא נפולה בידי אותו רשע'. שוב קרא הקיסר אל הכומר, ודרש ממנו במפגיע לחדול ממעשיו. הסכים הכומר לדבר, אך תנאי בידו, דורש הוא שיעמידו לעומתו איש יהודי שיתחרה עימו בחכמת הקסם והכשפים. ואיים שבמידה ולא, הוא ידאג להרוג את כל יהודי העיר בלי חמלה. הקיסר שראה את כוחו של הכומר, חשש לחייו, והסכים לתנאי בליית ברירה. אולם, ביקש מהכומר שהות של שנה, עד להעמדת מועמד מהיהודים לתחרות הכשפים. במהלך שנה זו, התחייב הכומר לא לגעת לרעה באיש. על אף שעמדה לרשות היהודים שנה שלימה, קבעו יהודי העיר צום ומספד, כדי לקרוע מעליהם את רוע הגזירה. בתפילתם ביקשו שימות הכומר טרם מועד התחרות, וכך קיוו להנצל מידו. באחת הלילות, לקראת תום מועד השנה, חלמו כל תלמידי החכמים שבעיר, חלום זהה. בחלומם נגלה אליהם הממונה על החלומות ואמר להם 'למה ימות הכומר טרם כלות השנה, כי אם רק לאחריה. לכן היערכו כראוי, ובחרו איש אשר חכמת אלוקים בקרבו שדרכו בקדושה ובטהרה, רק כך תנצלו'. משנשנה דבר החלום, ונראה אף לתלמידי החכמים הגרים במרחק רב מהעיר, הבינו חכמי ישראל כי דבר אמת הוא, ונאספו יחד כדי למצוא איש אשר רוח אלוקים תפעם בקרבו. אולם, לדאבונם לא נמצא איש מביניהם, שירחיב עוז לעמוד מול הכומר הרשע.

בצר להם, קראו אל ה' ובקשו שיתגלה להם מי האיש הראוי לגשת למשימה

שיחת בעלי חיים

מה שניתן להם רשות'.

הפילים, מתקשרים אלו עם אלו בקולות הנמוכים מסף השמימה של האדם. באופן זה, הם מתריעים לחבריהם בפני סכנה. כך הם גם משדרים אותות מצוקה, מפליא לראות עדר פילים המגיעים לעזרת פיל הנמצא במצוקה, אף אם נמצא הוא במרחק רב מהם. **הציפורים**, מתקשרות אלו עם אלו בצוניהן. תנודות הקול של הציפורים מתאפיינות באין ספור גוונים. ישנם ציפורים המצטיינות ביכולתן '**לשיר**', זמן קצר לאחר הבקיעה מתחיל תהליך הלמידה ומושפע מהסביבה. ישנן ציפורים ששירתן מושפעת משירת ציפורים מסוג שונה, והופכת להיות עשירה ומורכבת יותר.

אף בתוך הים נשמעים קולותיהם של השוכנים בו, **הדולפינים**, מפיקים גלי קול מחור הנשימה הנמצא בקדמת ראשו. גלי הקול אלו משמשים לצרכי ניווט, ואף לצרכי תקשורת עם דולפינים אחרים. בנוסף הם משמיעים קולות שריקה שונים, הנשמעים למרחק של עשרות קילומטרים. לכל להקה מאפייני תקשורת שונים, לעיתים כשדולפינים משתי להקות נפגשים, הם אינם יודעים לתקשר ביניהם באופן מלא. **הלויתנים**, משמיעים קולות הנשמעים לבני מינם גם במרחק של עשרות קילומטרים, כך הם מודיעים על מקום המצאם, ועל מקור מזון. קולות הלויתנים מופקים במבנה של 'שיר' האורך אף כחצי שעה. למעשה, כל הבריאה ובכללה גם בעלי החיים, אומרים שירה לבורא העולם, כפי שמצינו בפרק שירה המיוחס לדוד המלך ע"ה.

"ויפתח ה' את פי האתון ונתאמר לבלעם... ויאמר לבלעם לאתון פי התעללת בי" (כב. כח) נס מחודש ופלא גדול התרחש לבלעם הרשע כשפתחה האתון את פיה ודברה עמו תוכחת. ובלעם הרשע בגודל רשעותו אינו מתפעל כלל והשיב לה כאדם המדבר אל חברו.

פי האתון הוא אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. ודרשו חז"ל (לקח טוב, בלק) **שהאתון דיברה בלשון שהיה בלעם מדבר בו**. מטבע הבריאה, אין דרכו של בעל חי לדבר בשפת אנשים. מתייחד בכך ה'**תוכי המדבר'** המצליח בעזרת לשונו הגמישה, **להקות** מילים ואף משפטים, ולהפיק אף קולות נוספים כדוגמת צלצל טלפון. יש מיני תוכים בעלי יכולת חיקוי ולמידה גבוהים במיוחד, ביכולתם ללמוד אוצר מילים, הכולל **כשבע מאות עד אלף מילים ויותר**.

לבעלי החיים יש שיש ושיח שהם מנהלים בינם לבין עצמם, חלקם בקולות הנשמעים לאדם, וחלקם שאינם נשמעים. אף שלאוזן האדם נשמעים קולות בעלי החיים כקולות מונוטוניים, החוזרים על עצמם, אם יטה האדם אוזן לקולותיהם יגלה בהם תנודות וגוונים רבים. שלמה המלך החכם מכל אדם, ידע והבין את שפת החיות, שהיא חכמה רוחנית, שרק מעטים השיגו אותה. הרמ"ע מפאנו (מאמר חקור דין חלק ב פרק כג) כותב, **'לכלם [בעלי החיים] יש שיחה בקולם, כגון צפצופי עופות וגעיית השור ודומיהם, שהחכמים מבינים על ידם**